

Kulttuuriympäristöstrategian toimintakertomus 2015 – 2016

1. Tausta

[Kulttuuriympäristöstrategia 2014 – 2020](#) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 20.3.2014. Strategia syntyi ympäristöministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla laajan yhteistyön tuloksena.

[Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana - Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014 – 2020](#) valmistui keväällä 2015. Toimeenpanosuunnitelman laati ympäristöministeriön asettama työryhmä yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

2. Kulttuuriympäristöstrategian koordinaatioryhmän asettaminen

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoa on edistetty ja seurattu toimeenpanosuunnitelman valmistumisesta lähtien ympäristöministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Museoviraston tapaamisissa, sidosryhmätapaamisissa ja virkatyönä. Toimeenpanoon ovat osallistuneet myös muut tahot.

Toukokuussa 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö asettivat ajaksi 24.5.2016-31.12.2020 koordinaatioryhmän Kulttuuriympäristöstrategian (2014 – 2020) toimeenpanoa varten. Koordinaatioryhmä päätti ensimmäisessä kokouksessaan 1.6.2016 vuosittaisen toimintakertomuksen laatimisesta.

3. Toimeenpanon edistyminen

Seuraavissa luvuissa esitellään strategian toimeenpanoon liittyviä merkittävimpiä toimia ja selvityksiä vuosilta 2015 – 2016 Kulttuuriympäristöstrategian viiden strategisen valinnan mukaan jaoteltuna. Mukana on sekä koordinaatioryhmän tahojen että Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, Kirkkohallituksen, Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran, Liikenneviraston, Maa- ja kotitalousnaisten keskus ry:n, Metsähallituksen, Suomen Kuntaliiton, Suomen Kotiseutuliiton, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran, Suomenlinnan hoitokunnan ja Suomen ympäristökeskuksen toimenpiteitä. Toimintakertomukseen on otettu joukko toimenpiteitä, joita ei ole käynnistetty strategian toimeenpanosta johtuen, mutta jotka toteuttavat strategian tavoitteita.

3.1. Kulttuuriympäristö on voimavara (toimenpiteet 1-5)

Ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen edistämistä (toimenpide 1) koskevana toimenpiteenä ympäristöministeriö on huomionnut kulttuuriympäristönäkökohdat lokakuussa 2016 valmistuneessa ympäristöhallinnon ilmastonmuutoksen toimintaohjelmassa.

Metsähallitus on päivittänyt [kestävän matkailun periaatteet](#) koskemaan Metsähallituksen suojelualueita, historiakohteita sekä Suomen maailmanperintökohteita.

Ympäristöministeriö ja Museovirasto ovat yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa alkaneet suunnitella hanketta, jossa tuotetaan energiatehokkuuden parantamiseen liittyvää ohjeistusta suojelluissa tai muuten kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa.

Edellytyksiä tyhjilleen jäävien rakennusten ja ympäristöjen väliaikaiselle käytölle sekä rakennuskannan innovatiiviselle uusiokäytölle on luotu (toimenpide 2) hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö valmisteli maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen, jolla sujuvoitetaan rakentamisen ohjaamista eri kaavatasoilla ja helpotetaan siten mm. rakennettujen ympäristöjen käyttötarkoitusten muutoksia.

Kulttuuriympäristön taloudellisen merkityksen (toimenpide 3) selvittämiseksi Metsähallitus on arvioinut matkailun vaikutuksia paikalliseen talouteen ja työllisyyteen niillä kuudella Metsähallituksen historiakohteella, joilla on tehty kävijätutkimus vuonna 2015. Samaa menetelmää on käyttänyt myös Suomenlinnan hoitokunta.

Kulttuuriympäristön hyvää hoitoa tukevien taloudellisten kannustimien ja avustusmenettelyjen kehittämiseksi (toimenpide 5) ympäristöministeriö teki tarkastelun kulttuuriympäristön hoitoon myönnettyistä avustuksista. Tarkastelu kattaa avustukset rakennusperinnön hoitoon, saaristoympäristön hoitoon, Suomen maailmanperintökohteiden hoitoon, rakennusten entistämiseen, seuratalojen korjaamiseen ja valistustyöhön, sekä muinaisjäännösten hoitotuen ja Suomen Evankelisluterilaisen kirkon rakennusavustukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistanut valtionavustuspolitiikkansa ja siihen liittyvät menettelyt avustusten strategisuuden lisäämiseksi. Museovirasto huomio tämän omassa toiminnassaan.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Ympäristöhallinnon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma 2022	Lokakuu 2016	ympäristöministeriö
www.metsa.fi/suojelualueetjapaikallistalous	2015-2016	Metsähallitus

3.2. Kulttuuriympäristölainsäädäntö ja sen soveltaminen on laadukasta (toimenpiteet 6-8)

Edistääkseen **kulttuuriympäristöarvojen turvaamista eri kaavatasoilla** (toimenpide 6) ympäristöministeriö teetti selvityksen rakennuksen purkamislupakäytännöstä sekä rakennussuojelusta maakunta- ja yleiskaavoissa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus kehitti Ohjelmallinen rakennussuojelu -hankkeessa (OHRA) periaatteita valtakunnallisesti merkittävien rakennusten ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen suojelun turvaamiseksi. Ympäristöministeriön rahoittama hanke toteutettiin vuosina 2014-2016.

Ympäristöministeriössä on käynnistynyt [valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen](#) vuonna 2016. Tarkastelussa ovat myös kulttuuriympäristöön liittyvät tavoitteet.

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry (ProAgria) on laatinut ympäristöministeriön rahoituksella oppaan arvokkaiden maisema-alueiden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa. Oppaan pohjalta ProAgria on lisäksi kehittänyt viestintään liittyvän toimintamallin ja ohjeistuksen, miten arvokkaista maisema-alueista voidaan viestiä tehokkaasti ja innovatiivisesti. Mallin kehittämisessä hyödynnetään maastotyöpajoja.

Kulttuuriympäristön vaalimisen integroimiseksi maakunta- ja paikallistason kehittämiseen (toimenpide 7) ympäristöministeriö on valmistellut kehittämishanketta, jossa rakennetaan toimintamalleja alueelliseen kulttuuriympäristöasioihin liittyvään yhteistyöhön ja kulttuuriympäristöstrategian jalkauttamiseen sekä edistetään kulttuuriympäristö- ja maisema-asioiden hoitoa maakuntauudistuksen toteutuessa.

Kuntaliiton Tulevaisuuden kuntaohjelmassa (*Kunnat 2021 -ohjelma – Kommunerna 2021*) kuntien elinvoiman yhdeksi keskeiseksi tekijäksi on nostettu hyvästä elinympäristöstä huolehtiminen. Kuntien koulutuksessa on mm. korostettu kuntien strategioiden laatimista siten, että kunnan ylin johto niihin sitoutuu. Hyvä ympäristö ja myös kulttuuriympäristö ovat näissä strategioissa vahvasti mukana.

Metsähallitus on avannut vuosina 2015-2016 kaksi merkittävää ja matkailullisesti vetovoimaista saarikohdetta: Öron ja Vallisaaren, joiden markkinoinnissa alueen kulttuuriperintö on ollut yksi vetovoimatekijä. Vallisaareissa Metsähallituksen järjestämät tiistaitalkoot ovat avanneet helpon osallistumiskanavan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hoitoon ja kehittämiseen. Metsähallituksen *Lights On!* -hankkeessa (2015-2018) luodaan historiallisten matkakohteiden verkostoa Suomeen ja Viroon.

Metsähallitus on vaalinut kulttuuriympäristöjä paikallistasolla myös rakentamalla perinnemaisemien hoitoon pitkäjänteisesti Lammaspaimenviikot –tuotetta, joka mahdollistaa ihmisten osallistumisen ympäristön hoitoon lisäten perinnemaisemien arvostusta. Lammaspaimenviikot voitti Suomen paras maisemahanke -kilpailun 2016.

Kulttuuriympäristöön liittyvien säännösten kokonaisarviointia ja lainsäädännön uudistamisen (toimenpide 8) pohjustamiseksi ympäristöministeriö teetti selvityksen kulttuuriympäristöä koskevista säädöksistä ympäristöministeriön hallinnonalalla.

Huhtikuussa 2016 annettuun metsähallituslakiin on kirjattu kulttuuriomaisuuden vaaliminen yhdeksi Metsähallituksen julkiseksi hallintotehtäväksi (Laki Metsähallituksesta 234/2016 § 5).

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Valmistumisaikataulu	Vastuutaho
Kohti ennakoivaa rakennussuojelua – Valtakunnallisesti merkittävien kohteiden ohjelmallinen suojele , OHRA-hankkeen raportti	2014-2016	ympäristöministeriö Toteuttaja: Varsinais-Suomen ELY-keskus
Selvitys rakennuksen purkamislupakäytännöstä sekä rakennussuojelusta maakunta- ja yleiskaavoissa	Tammikuu 2016	ympäristöministeriö Toteuttaja: Matti Mikkeli
Kulttuuriympäristöä koskevat säädökset -selvitys (ympäristöministeriön hallinnonala)	Huhtikuu 2016	ympäristöministeriö Toteuttaja: Rasmus Åkerblom
Maisema – opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun	Marraskuu 2016	ympäristöministeriö Toteuttaja: ProAgria Etelä-Suomi ry

3.3 Kulttuuriympäristön merkitys ja arvo tunnistetaan (toimenpiteet 9-13)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita, valtion ja kuntien omistamia rakennuksia, kulttuurimaisemia ja arkeologista kulttuuriperintöä vaalitaan ja hoidetaan niin, että ne välittävät tietoa vastuullisesta ja suunnitelmallisesta omistajuudesta (toimenpide 10) tavoitteen tukemiseksi Museovirasto laati selvityksen valtion strategisesta kulttuurihistoriallisesta kiinteistövarallisuudesta sekä *Valtiolle rakennettu* -oppaan, joka esittelee valtion kiinteistöhallintoa, valtion rakennettujen ympäristöjen ominaisuuksia ja monimuotoisuutta sekä hyvän kiinteistönhoidon periaatteita ja käytäntöjä.

Ministeriöiden ja kiinteistönhaltijoiden verkostoitumisen vahvistaminen aloitettiin yhteisellä seminaarilla huhtikuussa 2016 , on jatkunut kiinteistöhaltijoittain ja konkretisoituu mm. verkostotapaamisina sekä strategisten kohteiden arviointeina ja valintoina 2017 alkaen.

Liikenneviraston vesiväylien kiinteistövarallisuuden hallinnansiirtoa tiettyjen kohteiden osalta on valmisteltu yhteistyönä työryhmässä, jossa Liikenneviraston lisäksi ovat Museovirasto, Metsähallitus, ympäristöministeriö ja Senaatti-kiinteistöt.

Metsähallituksen luontopalvelut on kunnostanut erillisvaroin kulttuurihistoriallisia strategisia kohteitaan.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt hankkeen, jossa Tapio Oy valmistelee metsäkulttuuriohjelmia (2016-2017) osana Kansalliseen metsästrategiaan 2025 sisältyvää talousmetsien luonnonhoito -hanketta.

Ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat kulttuuriympäristöstrategian viestinnässä laventaneet kulttuuriympäristön käsitettä käyttämällä uudenlaista kulttuuriympäristökuvastoa. Esimerkiksi lähiö-, graffiti- ja kaupunkiviljelmäkuvien käytöllä on pyritty saamaan ihmiset mieltämään oma arkisenkin tuntuinen lähiympäristö arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, josta kannattaa pitää huolta.

Oman toimenpidekokonaisuutensa muodostaa **monimuotoisen kulttuuriympäristökasvatuksen kehittämisen päiväkodeissa, kouluissa, ammatti- ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa sekä museoissa** (toimenpide 11).

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat sisällyttäneet kulttuuriympäristöä koskevat tavoitteet uusiin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Uudet perusteet astuivat voimaan 1.8.2016 alkaen, varhaiskasvatuksen osalta 1.8.2017. Näiltä osin toimenpide-ehdotus on toteutunut.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on toiminut valtakunnallisena asiantuntija- ja vaikuttajatahona koordinoiden ja kehittäen kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökasvatusta sekä tuottaen mm. verkkomateriaaleja ja –pelejä (esim. kulttuurinvuosikello.fi, Operaatio maailmanperintö, Nurkantakana.fi Maaseudun sivistysliiton kanssa ja Opimuseossa.fi yhteistyössä Museoliiton kanssa).

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura on yhteistyössä Lastenkulttuurikeskusten liiton kanssa edistänyt kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimista opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa [Kulttuurivoltti](#)-hankkeessa.

Kunnilla on ollut mahdollisuus hakea Opetushallitukselta tukea opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutukseen varatusta määrärahasta. Määrärahan yhtenä teemana on ollut kulttuurinen moninaisuus, johon myös kulttuuriperintöä koskeva koulutus voi sisältyä. Muutama teemaa sivuva hankekokonaisuus sai rahoitusta vuoden 2016 haussa. Seuraava määräraha on haussa vuoden 2017 alussa.

Suomi on osallistunut edellisvuosien tapaan Euroopan neuvoston ja Euroopan komission European Heritage Days –[Euroopan kulttuuriympäristöpäivät](#) -ohjelmaan, jossa kannustetaan museoita, kouluja ja monia muita tahoja järjestämään kulttuuriympäristöön liittyviä tapahtumia. Toimintaa koordinoi ympäristöministeriön asettama työryhmä, joka myös järjesti vuosina 2015 ja 2016 kulttuuriympäristöpäiviin liittyvän, lapsille ja nuorille suunnatun [Kulttuuriympäristön tekijät](#) -kilpailun, jolla tuetaan mm. päiväkodeissa ja kouluissa tehtävää kulttuuriympäristökasvatustyötä. Kilpailu on herättänyt mielenkiintoa muissa EHD-ohjelmaan osallistuvissa maissa.

Ympäristöministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja Museovirasto järjestivät [#kulttuuriympäristömme](#)-Instagram valokuvakilpailun 12.4.-30.9.2016. Kilpailua tukivat Metsähallitus, Retkipaikka.fi ja Suomen Ammattiluontokuvaajat ry. Kilpailulla aktivoitiin ihmisiä miettimään kulttuuriympäristön merkitystä omassa elämässään. [#kulttuuriympäristömme](#) -aihetunnisteella jaettiin kilpailuaikana 1170 valokuvaa. Kuvat ja

kuvatestit avasivat kiinnostavalla tavalla kulttuuriympäristön käsitettä sekä tarjosivat ihmisille suoran kanavan osallistua kulttuuriympäristökeskusteluun.

Museoiden kulttuuriperintökasvatushankkeita on tuettu Museoviraston museoille jakamalla innovatiivisilla avustuksilla sekä ei-ammattillisille museoille suunnatuilla avustuksilla.

Ympäristöministeriö tukee vuosittain ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä hankkeita. Avustukset jakaa Keski-Suomen ELY-keskus. Vuonna 2016 yhtenä painopisteenä oli hankkeet, jotka edistävät Kulttuuriympäristöstrategian 2014-2020 tavoitteita ja toimenpiteitä.

Keski-Suomen ELY-keskuksen johdolla ja ympäristöministeriön rahoituksella on vuonna 2016 toteutettu Ympäristöhallinto ja Museovirasto ympäristötietoisuuden edistäjinä-hanke. Hankkeella on viety eteenpäin kulttuuriympäristökasvatuksen edistämistä selvittämällä ympäristöhallinnon ja Museoviraston toimia ja kehittämistarpeita ympäristötietoisuuden alalla. Hanke pohjautuu ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön selvitykseen ”Ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden kehittäminen” vuodelta 2015.

Kulttuuriympäristölähtöisen perustutkintoon tähtäävän ja asiantuntijoiden täydennyskoulutuksen vahvistaminen (toimenpide 12) edellyttää yliopistojen, oppilaitosten ja muiden asiantuntijoiden aktiivisuutta ja yhteistyöhalua. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei enää laadi koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmia, vaan nelivuotiset tulossopimukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Koulutuksen tarjontaa voidaan lisätä koulutusvastuiden puitteissa.

Tampereen kesäyliopisto toteutti helmi-kesäkuussa 2016 [Kulttuuriympäristö kaupungissa](#) -täydennyskoulutuskurssin kulttuuriympäristön tutkijoille ja kehittäjille.

Yliopistoissa ja muissa tutkimuslaitoksissa tehtävän soveltavan kulttuuriympäristötutkimuksen sekä siihen liittyvän yhteistyön edistämiseksi (toimenpide 13) ympäristöministeriö teetti esiselvityksen kulttuuriympäristöalan tutkimuksesta Suomessa.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seura järjesti yhdessä Turun yliopiston maisemantutkimuksen oppiaineen kanssa Eletty maisema, hallinnoitu kulttuuriympäristö? – Kulttuuriympäristön ja maiseman tutkimus nyt – tilaisuuden Porissa 26.-27.8.2016.

Kulttuuriympäristötutkimuksen seuran toiminta itsessään edistää kulttuuriympäristöalan tutkijoiden verkottumista ja tällä tavoin myös strategian tavoitteiden toteutumista.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Valtiolle rakennettu -julkaisu	Maaliskuu 2016	Museovirasto <i>Toimittajat: Aino Laine ja Olli Hakli</i>
Valtion strateginen kulttuurihistoriallinen kiinteistövarallisuus -selvitys	Lokakuu 2015	Museovirasto
Vuorovaikutusta ja valtavirtaistamista : Ympäristöhallinto ja Museovirasto ympäristötietoisuuden edistäjinä -selvityshankkeen loppuraportti	Lokakuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Keski-Suomen ELY-keskus / Eerika Tapio ja Tanja Tuulinen.</i>
Kulttuuriympäristöalan tutkimus Suomessa esiselvitys	Marraskuu 2016	ympäristöministeriö <i>Toteuttaja: Kulttuuriympäristötutkimuksen seura ry/Karolina Kouvola</i>

3.4 Yhteistyöstä voimaa (toimenpiteet 14-18)

Kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden ja niiden toteuttamisen edistäminen on kaikkien ministeriöiden vastuulla (toimenpide 14).

Ympäristöministeriö on kirjannut kulttuuriympäristöstrategian toteuttamisen tulostavoitteisiinsa sekä huomioinut kulttuuriympäristöstrategian tavoitteet laajasti sekä omassa että alaisen hallinnon toiminnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on uudistanut vuonna 2016 tulosohjauksensa ja sisällyttänyt strategian toimeenpanon alaisen hallinnon tulostavoitteisiin.

Lapin ELY-keskus toteutti vuonna 2016 hankkeen, jossa tehostetaan perinnebiotooppien hoitoa ohjaamalla alueellista ja paikallista verkostoitumista. Ympäristöministeriön rahoittamassa hankkeessa hyödynnettiin maisemanhoitoalueita ja siihen liittyvää työtä työkaluna perinnemaisemien hoidossa.

Kirkkohallitus on asettanut kirkon kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän ajaksi 21.11.2016-30.9.2017. Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotus kirkon kulttuuriperintöstrategiasta ja strategian toimenpideohjelmasta vuoteen 2024 saakka. Strategia kattaa myös kulttuuriympäristön. Tarkastelussa on sekä aineellinen että aineeton perintö.

Liikenne- ja viestintäministeriön alainen Liikennevirasto on sisällyttänyt ympäristöohjelmaansa 2015–2018 tavoitteet selvittää arvokkailla maisema-alueilla ja rakennetun kulttuuriympäristön (RKY-) alueilla olevan väyläverkon määrää ja toteuttaa viraston perinnetoimintaselvityksessä esitettyjä toimenpiteitä.

Valtionhallinnon, maakuntamuseoiden ja maakuntien liittojen työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriympäristöasioissa (toimenpide 15) on tarkasteltu osana opetus- ja kulttuuriministeriön johtamaa museopoliittista ohjelmatyötä. Työn tueksi on selvitetty alueellisen museotoiminnan tilaa ja kehittämistarpeita maakuntamuseoilta ja sidosryhmiltä. Museopoliittinen ohjelma valmistuutammikuussa 2017.

Saamelaisalueen kulttuuriympäristötyön toiminta on pyritty vakiinnuttamaan (toimenpide 16). Museoviraston ja Saamelaismuseum Siidan välisellä yhteistyösopimuksella on sovittu Museoviraston ja Saamelaismuseum välisestä työnjaosta rakennetun ja arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Lapin ELY-keskus on kehittänyt ympäristöministeriön rahoittamassa Kulttuuriympäristötoimijoiden verkostoituminen ja yhteistyön vahvistaminen Pohjois-Suomessa -hankkeessa (2016-2017) Pohjois-Suomen (Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa) kulttuuriympäristötoimijoiden verkottumista ja rakentanut myös muualla Suomessa sovellettavaa mallia yhteistyörakenteista ja toimintatavoista.

Toimijoiden välisen vuoropuhelun lisäämiseksi (toimenpide 17) koordinaatioryhmän tahot ovat järjestäneet toimintakertomuskaudella lukuisia tapaamisia sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa sekä markkinoineet strategiaa, sen toimeenpanotyötä sekä osallistumismahdollisuuksia eri työryhmissä ja tilaisuuksissa.

Suomen Kotiseutuliitto käynnisti vuonna 2015 Kulttuuriympäristö ja kansalainen –hankkeen, jossa selvitettiin kolmannen sektorin toimijoiden nykyistä toimintaa, osaamista ja siihen liittyviä tietotarpeita. Hankkeen loppuraportti valmistuu vuonna 2017.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelmassa esitettiin strategian toteuttamisen työvälineeksi verkkosivusto, joka mahdollistaisi eri toimijoiden sitoutumisen toimeenpanoon. Erillisen verkkosivuston sijaan alustaksi valittiin kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumusten Sitoumus2050.fi -verkkopalvelu. Ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteinen kulttuuriympäristösitoumus julkaistiin

kesäkuussa 2015 ja Museoviraston sitoumus kesäkuussa 2016. Haasteita oman sitoumuksen tekoon on lähetetty toimeenpanosuunnitelman laatimisessa mukana olleille organisaatioille ja ministeriöille. Sitoumusta on markkinoitu järjestökentälle suunnatussa Porkkanoita kulttuuriympäristötyöhön - tapahtumassa sekä lukuisissa muissa tilaisuuksissa. Vuoden 2016 loppuun mennessä oman kulttuuriympäristösitoumuksensa ovat antaneet Suomen Kotiseutuliitto, Tammisaloseura, Vuosaari-seura ry, Karjalohjan Kotiseutuyhdistys, Kuorsalo-Seura, Masalan asukasyhdistys, Eventsi tmi, Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura yhdessä Maaseudun sivistysliiton kanssa sekä kaksi yksityishenkilöä yhteisellä sitoumuksella.

Suomen Kotiseutuliitto sitoutui tukemaan eri sektorien ja toimijoiden verkostoitumista sekä työskentelemään entistä tiiviimmässä yhteistyössä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa strategian tavoitteiden eteenpäinviemiseksi. Kotiseutuliitto myös haastoi lähes 850 jäsenyhteisöään kulttuuriympäristöstrategian toteuttamiseen esimerkiksi Euroopan kulttuuriympäristöpäivien tapahtumien muodossa.

Osana **Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimuksen valmistelutyötä** (toimenpide 18) Museovirasto laati keväällä 2015 yhteistyössä Suomen Kotiseutuliiton kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta taustaselvityksen sopimuksen voimaansaattamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut hallituksen esitystä yleissopimuksen voimaansaattamisesta vuoden 2016 aikana.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Museoviraston ja Saamelaismuseo Siidan välinen yhteistyösopimus	Nykyinen sopimus voimassa 1.1.2016 alkaen	Museovirasto
Kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelma	Joulukuu 2016	opetus- ja kulttuuriministeriö

3.5 Kulttuuriympäristötieto on riittävää ja laadukasta (toimenpiteet 19-20)

Kulttuuriympäristöä koskevan tiedon saatavuutta ja kattavuuden lisäämiseksi (toimenpide 19) koordinaatioryhmän on seurannut valtakunnallisia hankkeita ja toimia, kuten kansallisen palveluyhdyksen kehittämistä varmistaen, että kulttuuriympäristötieto huomioidaan näissä.

Suomen ympäristökeskuksessa (SYKE) ja ELY-keskuksissa on parannettu kulttuuriympäristöön liittyviä GISALU-aineistoja. Ympäristöhallinnon Ohjelmallinen rakennussuojelu -hankkeessa on edistetty tietojen ajantasaistamista GISALUn sekä lainhuuto- ja kiinnitysrekistereiden osalta.

Ympäristöhallinto toteuttaa suojeltujen alueiden aineistoistaan Inspire-rajapintoja. Museovirasto on tuottanut Inspire-direktiivin edellyttämät palvelut omista aineistoistaan. Toimijat huomioivat jatkossa pysyvän rakennustuksen kulttuuriympäristötiedon käytössä.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio-hanke KIRA-digi on käynnistynyt ympäristöministeriön johdolla vuonna 2016. Hankkeeseen sisältyy kulttuuriympäristösektori.

Museovirasto on käynnistänyt karttapalvelujensa uudistamisen vuonna 2015. Hanke valmistuu tammikuussa 2017.

Museoalan ontologian (MAO), Kiinteistö- ja rakentamisalan keskeisen sanaston ja julkisen hallinnon käsitteelliryhmytyön yhdenmukaistamisen organisoinnista on sovittu Museoviraston ja ympäristöministeriön kesken.

Metsähallitus on uudistanut rakennusten, rakenteiden ja reittien paikkatietojärjestelmää vuosina 2015-2016 ja se valmistuu keväällä 2017. Tietojärjestelmä on osa Metsähallituksen ULJAS – tietojärjestelmäkokonaisuutta, joka on myös ympäristöhallinnon käytössä.

Metsähallituksen monivuotinen Valtionmetsien kulttuuriperinnön inventointihanke päättyi vuonna 2015. Metsähallitus julkaisi inventoinnin tuloksista kirjan *Metsiin kadonneet – valtion metsien kulttuuriperintökohteiden inventointihanke 2010-15*. Inventointihankkeessa on luotu selkeät kulttuuriperintökohteiden toimintaohjeet.

Museovirasto ja ympäristöministeriö avasivat huhtikuussa 2016 kulttuuriympäristöä esittelevän verkkopalvelun Kulttuuriymparistomme.fi, jota tuotetaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja kulttuuriympäristöalan toimijoiden kanssa. Palvelu toimii kulttuuriympäristöstrategian jalkauttamisen välineenä ja tiedotuskanavana. Se tukee kulttuuriympäristöjen arvostamiseen, kulttuuriympäristökasvatukseen ja kulttuuriympäristötietoon liittyvien strategian tavoitteiden saavuttamista.

Ympäristöministeriö laati keväällä 2015 Kulttuuriympäristöstrategian ja sen toimenpidesitoumusten viestintäsuunnitelman. Suunnitelmaan on kirjattu ympäristöministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön tahtotila innostaa yhteiskunnan eri toimijoita toimimaan kulttuuriympäristön puolesta. Viestintäsuunnitelmaa toteuttamalla on osaltaan varmistettu kulttuuriympäristötiedon riittävä saatavuus myös mm. sosiaalisessa mediassa, jossa aihetunnisteena on käytetty #kulttuuriymparistomme. Koordinaatioryhmä päätti vuonna 2016 oman viestintäsuunnitelman tekemisestä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisten kulttuuriympäristön inventointien yhdistämisen (toimenpide 20) edellytyksistä on keskusteltu koordinaatioryhmässä, mutta asian suunnittelu on siirretty myöhemmäksi.

Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi. Aineisto oli kuultavana keväällä 2016, minkä jälkeen ympäristöministeriö on analysoinut lausuntoaineistoa.

Perinnebiotooppien päivitys- ja täydennysinventointi on käynnistynyt ympäristöministeriön johdolla vuonna 2015 inventointiohjeen tekemisellä ja työ on jatkunut malli-inventoinneilla vuonna 2016.

Liikennevirasto on inventoinut sisävesikohteita vuosina 2015-2016. Kymijoen alueen inventointi on valmistunut 2015 ja Vuoksen vesistön alueella työ jatkuu 2017.

Metsähallituksen luontopalveluiden toimintaohjelma Metsähallituksen maiden ja yksityisten suojelualueiden perinnebiotooppien hoidoksi 2016-2025 valmistuu loppuvuonna 2016. Toimintaohjelman yhteydessä on tehty perinnemaisemainventointeja ja päivitetty kohdetietoja

Metsähallituksen luontopalvelujen Freshabit-hankkeeseen (2016-22) kuuluu myös vedenalaisen kulttuuriperinnön inventoinnin kehittämistä. Freshabit LIFE IP on Suomen ensimmäisiä ns. integroituja LIFE-hankkeita.

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen Ramsar -kosteikkotoimintaohjelman vuosille 2016–2020. Sopimusta on tarkennettu erityisesti kulttuuriperintöön liittyvillä päätöslauseelmilla ja toimenpideohjelman tavoitteisiin sisältyy kulttuuriperinnön parempi tunnistaminen kosteikkokohteissa. Metsähallitus on toiminut Ramsar-työryhmän asiantuntijana kulttuuriperinnön osalta.

Julkaisuja, selvityksiä ja hankkeita	Aikataulu	Vastuutaho
Arvokkaiden maisema-alueiden inventointi	2010-2017	ympäristöministeriö

Metsiin kadonneet – valtion metsien kulttuuriperintökohteiden inventointihanke 2010-2015. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 73.	Valmistunut 2015	Metsähallitus
---	------------------	---------------

4. Johtopäätökset

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano on vajaan kahden vuoden aikana edennyt sangen hyvin monella eri sektorilla. Erillisiä strategiasta johtuvia hankkeita on toteutettu kymmenkunta. Muita kuin strategian toimeenpanon vuoksi käynnistettyjä, mutta vahvasti strategian tavoitteita toteuttavia hankkeita on toteutettu laskentatavasta riippuen 30-40. Lisäksi strategian tavoitteita on sisällytetty organisaatioiden muuhun toimintaan.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanon kannalta tärkeää on, että strategian tavoitteet pystytään sisällyttämään laajasti organisaatioiden toimintaan, jolloin strategian vaikuttavuus voimistuu. Samalla edistetään kulttuuriympäristönäkökulman luonnollista kytkeytymistä myös muihin toimintoihin. Koordinaatioryhmä on havainnut, että strategian sisältöjä ja tavoitteita toteutetaan laajasti ja aktiivisesti yhteiskunnan eri sektoreilla.

Liite 1. Sidosryhmäyhteistyön tahoja ja tilaisuuksia

Sidosryhmätapaamisia on järjestetty muun muassa seuraavien tahojen kanssa:

Järjestöt

- Kulttuuriperintökasvatuksen seura
- Kulttuuriympäristötutkimuksen seura
- Suomen Kotiseutuliitto
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen ympäristökasvatuksen seura

Valtion tahot

- maa- ja metsätalousministeriö
- Metsähallitus
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Liikennevirasto
- ELY-keskukset
- Suomen ympäristökeskus SYKE

Muut tahot

- Rakennusperinto.fi / Kulttuuriympäristomme.fi –palvelun toimituskunta
- Retkipaikka

Strategian toimeenpanoa on käsitelty muun muassa seuraavissa työryhmissä ja tilaisuuksissa:

- ELY-keskusten alueidenkäyttövastaavat 24.3.2015
- ELY-keskusten ja ympäristöministeriön kulttuuriympäristövastaavien tapaamiset 24.9.2015, 12.4.2016 ja 14.9.2016
- ELY-keskusten Y-johtajien tapaaminen 21.4.2016
- Elävät kaupunkikeskustat –tilaisuus 26.8.2015 Hyvinkää, ministeri Tiilikainen
- Euroopan kulttuuriympäristöpäivien avajaiset Tampereella 5.2.2015 ja 17.2.2016 Helsingissä
- Euroopan kulttuuriympäristöpäivien työryhmän kokoukset
- European Landscape Convention, kokous Strasbourgissa 19.-20.3.2016 ja työpaja-kokous Jerevaninssa 5.-6.10.2016
- Kirkon kulttuuriperinnön neuvottelukunta 9.12.2015
- Korjausneuvonnan vuosipäivä 23.11.2016
- Kulttuurimaiseman hoidon neuvottelupäivät 19. – 20.8.2015 Simossa ja 23.-24.8.2016 Seinäjoella
- Kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön hoidon seminaari Pirkanmaalla 8.9.2015
- Kulturminnen som gemensam resurs, Svenska kulturfonden, kultursekretärkonferens, Sipoo 8.10.2015
- KUOMA Kulttuuriympäristön maisterikoulutus, Jyväskylä, 19.4.2016 luento
- Museopäivät 21-23.5.2016 Inarissa
- Nordisk planmöte 19.-21.8.2015 Norja
- Rakennusperinnön hoidon ja korjausrakentamisen neuvottelupäivät 14.4.2015 ja 13.4.2016
- Vihervuoden päätapahtuma Hämeenlinnassa 2.6.2016 ja päätöstilaisuus Helsingissä 27.10.2016
- Vihervuoden toimikunnan kokous 4.12.2015
- Valtion kiinteistövarallisuuteen liittyvä kokous Museovirastossa 27.4.2016
- Liikenneviraston perinnetoiminnan laajennetun ohjausryhmän kokous 12.5.2016
- Liikenneviraston vesiväylien hallinnointiin liittyvä työryhmä, 2015-2016